

**MAGDALENA SZMYTKOWSKA**

Uniwersytet Gdański

**GLÓWNE DETERMINANTY KSZTAŁTUJĄCE MIASTO  
JAKO DOBRE MIEJSCE DO ŻYCIA  
NA PRZYKŁADZIE GDYNI**

**Abstract: Main Determinants for Cutting the City as a Good Place for Live on the Example of Gdynia.** The main objective of the article is an attempt to indicate factors which determine the image of a city as a good place to live as well as to reveal the ways in which they affect the citizens' quality of life. In order to do so, the author selected the city of Gdynia which is perceived as the best city to live in by its citizens. Among the most important factors determining the quality of life in general there are: the scale of a city, local identity, public spaces, symbolic places, housing environment, perception of a place, personal satisfaction of a place where a particular person lives, urban policies as well as presence and activeness of local leaders. The article presents the results of a social study carried out by the author herself during two periods of time – in 2004 and 2014 as well as the results of the Social Diagnosis 2015.

**Keywords:** Gdynia, public space, quality of life, residential space, urban policy.

### **Wstęp**

Jednym z wymiarów naukowego i medialnego zainteresowania miastami jest ich odbiór jako miejsc o szczególnym potencjale i atrakcyjności, zarówno pod względem gospodarczym, turystycznym, jak i rezydencjalnym. W okresie dominacji neoliberalnego gospodarowania i zarządzania różnorodnym kapitałem, również miasta stają w szranki rywalizacji o jak najlepszą pozycję konkurencyjną w krajowym i globalnym systemie osadniczym. Emocje budzą wszelkie rankingi, które sytuują miasta w hierarchiach konstruowanych na podstawie przeróżnych kryteriów, które – choć często podważane czy krytykowane – stają się wykładnią znaczenia miast i utrwalają ich oceny w publicznym dyskursie. Choć niewątpliwy jest fakt, że ten dobór kryteriów jest kluczowy dla ostatecznych klasyfikacji, o czym świadczą znacznie różniące się rankingi miast, to niektóre z nich plasują się na wysokich pozycjach, bez względu na podjętą me-

todologię badań. Do takich miast – w polskich badaniach – należy bez wątpienia Gdynia, która od lat zajmuje najwyższe pozycje w różnego rodzaju zestawieniach, opisujących atrakcyjność gospodarczą, inwestycyjną i turystyczną oraz oceniających jakość życia i społeczno-kulturowe aspekty funkcjonowania miasta. Co zatem stoi u podstaw swoistego gdyńskiego fenomenu i jakie czynniki sprawiają, że Gdynia nie tylko z zewnątrz, ale również przez swoich obywateli jest odbierana bardzo pozytywnie? Prezentowane opracowanie jest próbą identyfikacji i weryfikacji głównych czynników, które wpływają na tak korzystne postrzeganie i waloryzację miasta Gdyni.

## 1. Skala miasta i tożsamość lokalna

Wśród generalnych czynników, które mogą wpływać na pozytywny odbiór miasta, można wskazać na jego skalę. Mimo okresu kultu miast metropolitalnych, które są postrzegane jako te gwarantujące sukces, ze względu na posiadany potencjał społeczno-gospodarczy oraz siłę przyciągania oraz koncentracji kapitału inwestycyjnego oraz ludzkiego, coraz częściej wspomina się o miastach (po)średnich (*secondary cities*) w kontekście najlepszej skali do życia. Jakość życia i zrównoważony rozwój są często podkreślane jako kluczowe czynniki, generujące ich potencjał rozwojowy. Miasta nie-metropolitalne są bardziej określone i czytelne, a ze względu na swoją ograniczoną wielkość w sensie przestrzennym oraz demograficznym, mają większe szanse – aniżeli amorficzne i rozlane metropolie – na wygenerowanie zbilansowanych systemów miejskich oraz wykreowanie bardziej wyważonych relacji z otaczającym je regionem [Bolay, Rabinovich 2003, za: Klaufus 2010: 126]. Przyjazna człowiekowi skala miasta średniego, jego czytelność, kompaktowość oraz dostępność w sensie dystansów fizycznych, są traktowane jako ważne czynniki decydujące o jakości życia mieszkańców [Szmytkowska 2017]. Badacze miast drugiego rzędu podkreślają ich aktywa oraz potencjalne przewagi w porównaniu z metropoliami, wskazując m.in. na ludzką skalę miasta, walory środowiskowe, obszary kulturowe i historyczne podkreślające lokalną tożsamość czy miejsca rekreacji [Klaufus 2010; Ganao-Casas 2014]. Kunzmann [2010] twierdzi, że znacznie wyższa indywidualna jakość życia i umiarkowane koszty życia w zdrowym środowisku są kluczowymi wartościami miast średnich, pod warunkiem zabezpieczenia miejsc pracy. W porównaniu z dużymi miastami jest to jakość, która może kompensować pewne deficyty średnich miast, w tym wybory edukacyjne, możliwości rynku pracy i opcje rozrywki. W tym kontekście Gdynia wydaje się być w szczególnie uprzywilejowanej pozycji: zachowując status miasta średniego ze wszystkimi jego walorami, jest zarazem ważną składową rdzenia kształtującej się metropolii Trójmiasta.

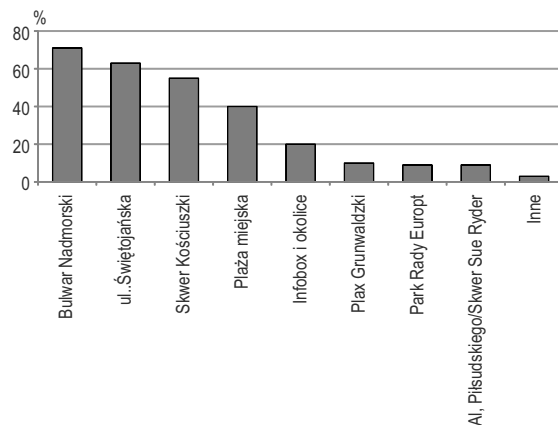
W kontekście skali miasta oraz wyrazistości i czytelności z niej wynikającej, warto zwrócić uwagę na znaczenie tożsamości lokalnej. Dla mieszkańców miasta istotne znaczenie ma lokalne dziedzictwo kulturowe oraz tożsamościowe powiąza-

nie z historycznymi i symbolicznymi miejscami i obiektami. Niewątpliwie wynika to z potrzeby identyfikacji z miastem, poczucia bezpieczeństwa oraz świadomości „bycia u siebie”. Tożsamość lokalna Gdyni jest mocno zakorzeniona w tradycjach morskich i okolicznościach jego powstania jako miasta portowego, także istotnie wzmocniana nawiązaniami do okresu międzywojnia, utożsamianego z dynamiką, aktywnością i przedsiębiorczością ówczesnych mieszkańców. Znaczny stopień zakorzenienia i zasiedzenia mieszkańców Gdyni oraz wysoki poziom zadowolenia z obecnego miejsca zamieszkania świadczy nie tylko o akceptacji, ale też traktowaniu Gdyni jako „swojego miejsca na Ziemi”, co stanowi ważną determinantę budowania własnej tożsamości [Szmytkowska 2004: 52].

## 2. Przestrzenie publiczne i miejsca symboliczne w mieście

Ta tożsamość lokalna, dająca poczucie zadowolenia z miejsca, w którym się żyje, jest kształtowana albo wzmocniana obecnością i dostępnością przestrzeni publicznych oraz miejsc symbolicznych, które nie tylko wpływają na poziom identyfikacji, ale też dają poczucie satysfakcji i dumy z miasta.

Jak wynika z badań przeprowadzonych w 2016 r., niemal co drugi mieszkaniec Gdyni odwiedza przestrzenie publiczne miasta codziennie lub kilka razy w tygodniu, a kolejne 40% deklaruje obecność w nich kilka razy w miesiącu [Szmytkowska K. 2016]. Znamienny jest fakt, że mimo kreowania nowych, atrakcyjnych i często uczęszczanych ogólnodostępnych przestrzeni w obszarze śródmiejskim, mieszkańcy większą uwagę darzą tzw. tradycyjne i tkwiące w świadomości przestrzenie publiczne (ryc. 1).

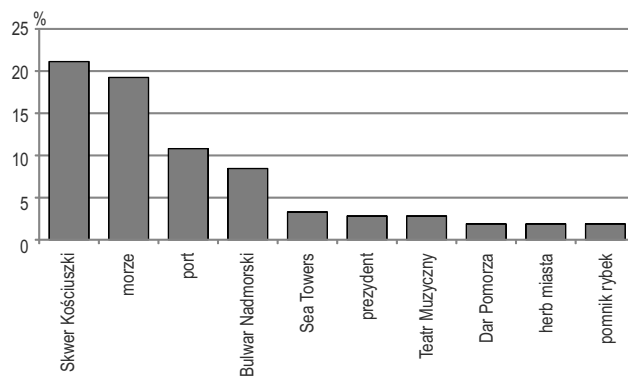


Ryc. 1. Najczęściej odwiedzane przez mieszkańców przestrzenie publiczne w śródmieściu Gdyni  
 Źródło: [Szmytkowska 2016].

Są to w głównej mierze atrakcyjnie zlokalizowane i posiadające istotne walory przyrodnicze i/lub antropogeniczne obszary miasta, leżące albo na styku woda-łąd (Bulwar Nadmorski, Skwer Kościuszki czy plaża miejska), albo w obrębie ścisłego śródmieścia z tzw. salonem gdyńskim, czyli ulicą Świętojańską, ale również obszarami rekreacji w postaci Parku Rady Europy, zmodernizowanego Placu Grunwaldzkiego czy też nowo wykreowanej przestrzeni publicznej – obiektu *Infobox* wraz z otaczającym go bezpośrednio obszarem.

Ciekawie w kontekście Gdyni i poczucia szczęśliwości ich mieszkańców wypowiedzi się psycholożka M. Osowiecka<sup>1</sup>, mieszkanka Gdyni, która podkreśla, że „Gdynia, przy całej swojej nowoczesności na szczęście zachowała rys prowincji, z jej wolniejszych tempem życia i uważnością na innych. Niektóre miasta – w odróżnieniu od Gdyni – nie dają ludziom takich „miejsz *slow*“. Oferują dwie możliwości spędzania czasu: bycie w pracy albo bycie w domu. To unieszczęśliwia, wykorzenia, nie daje szansy na zaprzyjaźnienie się z miejscem”.

Symbole i miejsca znaczące miasta w największym stopniu wpływają na poziom identyfikacji z miastem, która wpływa na poczucie dobrostanu wynikającego z faktu zamieszkania w danym mieście. Symbole gdyńskie wskazywane przez mieszkańców wiążą się w istotnym stopniu z morzem oraz obiektami, które są zlokalizowane w strefie przybrzeżnej, stanowiącej zarazem przestrzeń reprezentacyjną Gdyni. Jak wynika z badań społecznych, przeprowadzonych w 2014 roku, najczęściej wskazywanymi symbolami miasta były: Skwer Kościuszki (21%), morze (19%), port (11%) oraz Bulwar Nadmorski (8,5%), co oznacza, że mieszkańcy budują swoją identyfikację i przynależność do miasta wokół jego morskich tradycji (ryc. 2).



Ryc. 2. Symbole Gdyni w opinii mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie autorskich badań jakościowych.

<sup>1</sup> Informacje zaczerpnięto z tygodnika *Newsweek* (data publikacji: 22.06.2016 r.) pt: *Gdynia jest najszczęśliwszym miastem w Polsce. Dlaczego?* [www.newsweek.pl; data pobrania: 28.09.2016 r.].

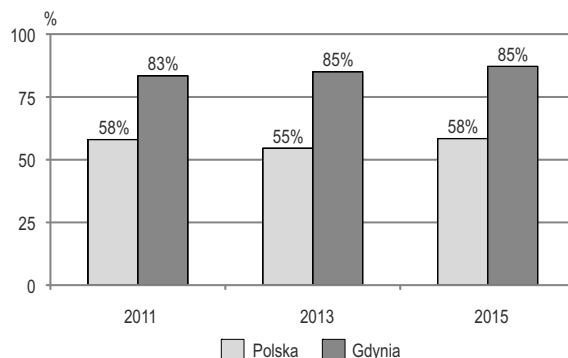
W kontekście miejskiej symboliki interesująco zostały zweryfikowane działania polityków miejskich na rzecz wykreowania *logo* miasta. Mieszkańcy nie postrzegają tego „produktu” jako miejskiego symbolu mimo jego wszechobecnej obecności w mieście. Oznacza to, że działania wizerunkowe trafiają głównie do zewnętrznych użytkowników miasta, a kształtowanie identyfikacji z miejscem oraz poczucie tożsamości wiążą się z historycznie ukształtowanymi symbolami i znaczeniami [Szmytkowska 2017].

### 3. Przestrzeń zamieszkania

Środowisko mieszkaniowe może mieć kluczowe znaczenie w postrzeganiu i ocenie miasta. To właśnie dom i najbliższe sąsiedztwo są najbardziej wyrazistym odniesieniem do koncepcji miejsca – swojego, znanego i bezpiecznego. Jak podkreślał Tuan [1987], miejsca, które tworzą ludzie za sprawą podejmowanych interakcji społecznych, tym właśnie różnią się od amorficznych, rozlanych i trudno definiowanych przestrzeni. Autor koncepcji miejsca uważa, że miejsca mogą się ukształtować bez względu na skalę przestrzenną, co oznacza, że również miasta mogą stać się miejscami, kiedy posiadają swoją specyfikę i są powiązane siecią relacji społecznych i instytucjonalnych. Jak podkreśla Porębski [2014 str.] dom stanowi „najdobitniejszą egzemplifikację miejsca (...) a *najbardziej jaskrawymi przejawami „umiejscowienia” przestrzeni jest dom, domostwo, rodzinna miejscowość*. Nie podlega zatem wątpliwości, że jakość zamieszkania przekłada się na formułowane o nim oceny i opinie.

Obszary miast pełniące funkcje mieszkaniowe są w literaturze różnorodnie określane, a ich zakres pojęciowy nie zawsze jest ściśle zdefiniowany i dość dowolnie rozumiany. Można spotkać się z określeniami: *przestrzeni mieszkaniowej, środowiska mieszkaniowego, środowiska zamieszkania, przestrzeni rezydencjalnej, miejsca zamieszkania* itp. [Groeger 2012]. Szczególnie duży rozdźwięk dotyczy tak znanego potocznie sformułowania, jakim jest *przestrzeń rezydencjalna* (rezydencjonalna), przez niektórych traktowana synonimicznie z wszystkimi obszarami mieszkaniowymi miasta, przez innych rozumiana jako historyczna prestiżowa zabudowa zlokalizowana w atrakcyjnych częściach miasta, zabudowa willowa, a w ostatnich latach sprowadzana do nowej zabudowy mieszkaniowej, powstałej po 1989 r., w tym szczególnie do osiedli zamkniętych [por. Liszewski 1978; Marszał, Stawasz 2006; Jaroszevska-Brudnicka 2007; Groeger 2011, 2012; Szafrńska 2015].

Z badań prowadzonych cyklicznie w ramach tzw. Diagnozy Społecznej [Czapiński, Panek 2015] wynika, że Gdynia niezmiennie plasuje się na pierwszym miejscu pośród polskich miast pod względem poziomu zadowolenia mieszkańców z miejsca zamieszkania (ryc. 3). Z pewnością wpływa na to jakość tkanki mieszkaniowej, niewątpliwe walory przyrodnicze (morze, plaże, wysoki poziom zalesienia, urozmaicony krajobraz itd.) oraz walory antropogeniczne, w tym obecność ważnych dla mieszkańców przestrzeni publicznych i symbolicznych.

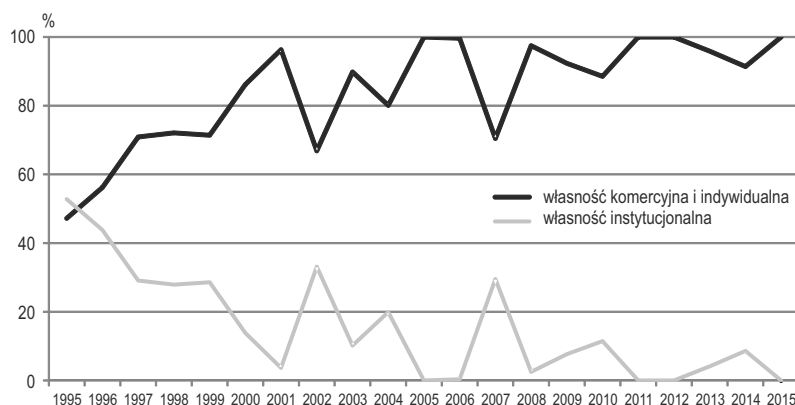


Ryc. 3. Udział mieszkańców Gdyni zadowolonych z miejscowości zamieszkania na tle mieszkańców polskich miast

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [Czapiński, Panek 2015: 191].

Gdynia należy do tych miast, które najwcześniej uporały się z zapaścią budownictwa mieszkaniowego po 1989 r. i stała się miejscem realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej, realizowanej przez inwestorów indywidualnych oraz pierwsze i – co ważne – lokalne firmy deweloperskie, które do dzisiaj są najważniejszymi graczami na rynku pierwotnym. Obecnie te dwie grupy inwestorów są jedynymi graczami na rynku mieszkaniowym (ryc. 4).

Wracając do zagadnienia zabudowy rezydencjalnej, można wskazać na jej trzy zasadnicze typy w Gdyni: indywidualną zabudowę jednorodzinną i niską zabudowę wielorodzinną sprzed 1989 r., zabudowę ścisłego śródmieścia pochodzącą głównie z okresu międzywojennego oraz nowe obiekty i osiedla mieszkaniowe wybudowane po 1989 r. Z szacunków przeprowadzonych na podstawie spisu meldunkowego w 2004 r. wynikało, że 27% mieszkańców Gdyni zamieszkiwało pierwszy typ zabu-



Ryc. 4. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form własności w Gdyni w latach 1995-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych [www.stat.gov.pl].

dowy, drugi – ok. 9%, natomiast trzeci był zamieszkiwany przez 10% mieszkańców, mimo relatywnie krótkiego czasu powstawania [Szymtkowska 2008]. Wysoka aktywność inwestorów na rynku mieszkaniowym i dynamika rozwoju nowej zabudowy, szczególnie w obszarach peryferyjnych miasta sprawiła, że obecnie, jak wynika z danych GUS (ostatnie szacunki z 2011 r.), można już mówić o 23%-udziale mieszkań w tego typu zabudowie w ogólnej strukturze mieszkań.

Zabudowa mieszkaniowa Gdyni, ze względu na fakt, że jest miastem młodym oraz że relatywnie niezbyt mocno ucierpiała podczas II wojny światowej, nie wymaga tak ogromnych zabiegów konserwatorskich i rewitalizacyjnych, jak miasta historyczne, z wielowiekowymi śródmieściami. To jest bezsprzecznie przewaga tego miasta i powód do satysfakcji z miejsca zamieszkania.

Każde polskie miasto zmagają się jednocześnie z dziedzictwem postsocjalistycznym, które w gospodarce mieszkaniowej utożsamiane jest z wielokondygnacyjną zabudową blokową, skoncentrowaną w ramach rozległych osiedli mieszkaniowych, zlokalizowanych w różnych częściach miasta. Również w Gdyni nadal można szacować, że co drugi obywatel mieszka w tzw. bloku. Należy jednak zwrócić uwagę na istotne rozróżnienie w ramach tego typu zabudowy, wynikające w głównej mierze z lokalizacji w przestrzeni miasta. Osiedla blokowe, otaczające dzielnice centralne, są bardzo dobrze skomunikowane i posiadają rozwinięty system usług miejskich, co istotnie podnosi jakość codziennego funkcjonowania mieszkańców. Z kolei osiedla blokowe na peryferiach miasta, szczególnie w jego północnej części, były postrzegane jako najgorsze miejsce do życia w mieście. Obecnie władze lokalne zaczynają koncentrować swoją uwagę na procesach rewitalizacyjnych, szczególnie w aspekcie społecznym, odnowie tkanki mieszkaniowej, a także na lokalnych przestrzeniach publicznych (choćby Bulwar na Oksywiu, wzorowany i pełniący podobną funkcję zabezpieczającą brzeg, jak popularny Bulwar Nadmorski), co może skutkować poprawą sytuacji społecznej oraz przełamaniem negatywnych stereotypów o tych obszarach miasta.

#### 4. Percepcja miasta i jakość życia

Postrzeganie miasta i jego artykulacja również należą do czynników, które w sposób pośredni determinują odbiór miasta jako miejsce do życia. Jak zauważa Mordwa [2003], należy mieć świadomość, że bezpośrednia percepcja większości osób, jeśli nie zmuszają ich do tego określone zajęcia życiowe, obejmuje tak naprawdę niewielki wycinek przestrzeni, ograniczający się do najbliższego otoczenia miejsca zamieszkania oraz innych miejsc intensywnie użytkowanych. Zatem percepcja miasta jako całości jest pewną ekstrapolacją spostrzeżeń z określonych miejsc na przestrzeń całego miasta. Jedną z metod poznania i zaprezentowania percepcji miasta przez mieszkańców jest wykorzystanie profilu semantycznego, w którym pewne

określenia, opisujące dany przedmiot badania, są uporządkowane na zasadzie przeciwnych określeń i którym przypisuje się noty we wskazanej skali natężenia.

W przypadku Gdyni przeprowadzono badania społeczne z zastosowaniem powyższej metody w 2004 r., po czym ponowiono je w 2014 r., wykorzystując te same grupy określeń opisujących miasto (tab. 1).

Tabela 1

Postrzeganie miasta Gdyni przez mieszkańców w 2004 i w 2014 r.

2004 r.	1	2	3	4	5	6	7	2004 r.	2014 r.	1	2	3	4	5	6	7	2014 r.
Piękne		■						Brzydkie	Piękne		■						Brzydkie
Czyste			■					Brudne	Czyste		■						Brudne
Otwarte		■						Zamknięte	Otwarte		■						Zamknięte
Unikalne			■					Typowe	Unikalne			■					Typowe
Rozbite			■					Zwarte	Rozbite				■				Zwarte
Jasne		■						Ciemne	Jasne		■						Ciemne
Kolorowe			■					Szare	Kolorowe		■						Szare
Historyczne					■			Współczesne	Historyczne					■			Współczesne
Artystyczne				■				Nieartystyczne	Artystyczne			■					Nieartystyczne
Świeckie			■					Sakralne	Świeckie			■					Sakralne
Znane		■						Nieznane	Znane		■						Nieznane
Moje'		■						Obce'	Moje'	■							Obce'
Bezpieczne			■					Niebezpieczne	Bezpieczne		■						Niebezpieczne
Spokojne			■					Gwarne	Spokojne			■					Gwarne'

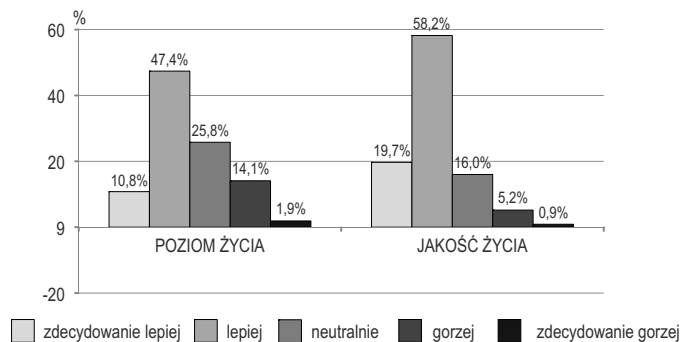
Źródło: Opracowanie własne na podstawie autorskich badań ankietowych z 2004 i 2014 r.

Nie ulega wątpliwości, że dominują określenia, które świadczą o pozytywnej percepcji miasta i jego odbiorze społecznym. Co więcej, można zaobserwować tendencję świadczącą o poprawie postrzegania niektórych z elementów opisujących Gdynię, jak chociażby czystość, zwartość, bezpieczeństwo, koloryt miasta czy obecność artystów. To co szczególnie ważne w kontekście oceny Gdyni jako miasta dobrego do życia, to fakt, że najwyższą notę uzyskało określenie miasto „moje”. Ten maksymalny poziom utożsamiania się z miastem ma bezpośrednie przełożenie na jego akceptację oraz obecność swoistego „klimatu miasta”, dającego tak pozytywne odczucia jego mieszkańcom. Należy również podkreślić to, że w żadnej w proponowanych par określeń nie przeważały oceny negatywne.

W kontekście identyfikacji czynników stanowiących o mieście jako dobrym miejscu do życia kluczowa wydaje się ocena poziomu i jakości życia formułowana przez samych jego mieszkańców. Subiektywne poczucie zadowolenia z poziomu wła-



snego życia oraz jakości życia oferowanej przez miasto zamieszkania może wynikać zarówno ze stopnia osobistego przywiązania do miasta, jak i zaufania do władz lokalnych oraz akceptacji sposobów zarządzania miastem. Mieszkańcy Gdyni nie tylko oceniają swój poziom życia oraz jakość życia w mieście pozytywnie, ale zarazem podkreślają rosnący trend obu wskaźników w porównaniu z ubiegłymi latami (ryc. 5).



Ryc. 5. Ocena poziomu i jakości życia w stosunku do lat poprzednich w opinii mieszkańców Gdyni

Źródło: Opracowanie własne na podstawie autorskich badań społecznych (ryc. 5, 6).

Naturalną prawidłowością w przypadku polskich miast są nieco wyższe oceny jakości życia w porównaniu z odczuwanym przez mieszkańców poziomem życia, odnoszącym się do nich w sposób bardziej indywidualny i wynikający z nieco innych uwarunkowań, aniżeli jakość życia. Aż 78% mieszkańców Gdyni ma poczucie poprawy jakości życia przy zaledwie 6% badanych, odczuwających jej pogorszenie. Nieco mniej spolaryzowane, jakkolwiek również w większości pozytywne odczucia mają mieszkańcy odnośnie do poprawy poziomu życia, na którą wskazuje 58% mieszkańców, przy 16% uznających, że poziom ich życia spada. Te subiektywne wskaźniki opisujące odczucia mieszkańców świadczą o zadowoleniu z miejsca zamieszkania i budują pozytywny obraz miasta jako dobrego miejsca do życia. Z pewnością w kontekście tych badań byłoby ciekawe zweryfikować ich opinie z dzielnicą zamieszkania.

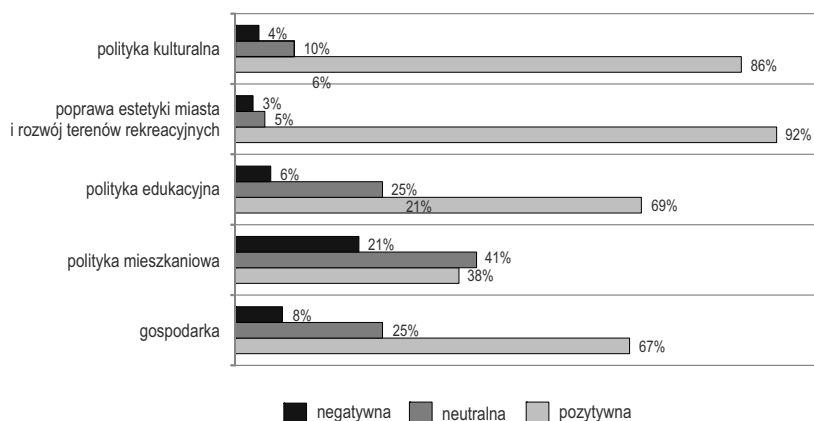
## 5. Polityka miejska i lokalni liderzy

Analiza wyników kolejnych wyborów samorządowych w Gdyni, z rekordowym w skali całego kraju, poparciem dla lidera władz lokalnych, Wojciecha Szczurka, jest czytelnym sygnałem ze strony mieszkańców o pozytywnej ocenie działań władz oraz kierunków prowadzonej polityki miejskiej. W publikowanych cyklicznie różnorodnych rankingach liderów samorządowych, przygotowywanych zarówno przez dziennikarzy, naukowców czy też profesjonalne pracownie badania opinii publicznej, opie-

rających się na różnie dobieranych kryteriach z różnych dziedzin funkcjonowania miasta, prezydent Gdyni często znajduje się w grupie wyróżnianych włodarzy. Choć zarówno wyniki wyborów samorządowych, wciąż odbywających się przy relatywnie słabej frekwencji, jak i rankingi, budzące wiele emocji ze względu na dyskusyjny dobór kryteriów oceny, mogą budzić pewne wątpliwości, to zarówno skala poparcia, jak i wielość wyróżnień i nagród zasługują na uwagę. Badania prowadzone w grupie miast o podobnej skali wielkości dobitnie poświadczają, że mieszkańcy Gdyni w najwyższym stopniu akceptują działania polityków miejskich i pozytywnie oceniają zmiany dokonujące się w mieście. Ryc. 6. przedstawia ocenę działań władz lokalnych Gdyni w wybranych dziedzinach funkcjonowania miasta.

Wyniki badań społecznych, przeprowadzonych w 2014 r., potwierdzają dominację pozytywnych ocen działań władz lokalnych w niemal wszystkich dziedzinach społecznego i gospodarczego rozwoju miasta. Wydaje się, właśnie w kontekście rozwoju miasta, że bardzo znamieną jest odpowiedź na pytanie otwarte dotyczące sukcesów i porażek miasta od początku transformacji. Najczęściej pojawiło się sformułowanie „rozwój miasta”, czego nie odnotowano w przypadku badania innych miast podobnej wielkości (tab. 2).

Zwracano również uwagę na rozwój infrastruktury, nowe inwestycje oraz działania na rzecz podniesienia atrakcyjności turystycznej Gdyni. Lista porażek jest zdominowana upadkiem kluczowych w okresie socjalistycznych przedsięwzięciach, a szczególnie stoczni gdyńskiej i generalnie gospodarki morskiej. Choć zrozumiałe jest rozczarowanie mieszkańców, to akurat w tym przypadku zawiniły raczej władze krajowe, które nie były odpowiednio przygotowane do procesów restrukturyzacyjnych. Inną kwestią, budzącą wielkie emocje, jest budowa lotniska, ale z powodu niewyjaśnionej do końca sytuacji formalnej, nie będzie ono poddane analizie. Mieszkańcy Gdyni wśród preferowanych funkcji miejskich wymieniają przede wszystkim



Ryc. 6. Ocena działań władz lokalnych Gdyni na rzecz poprawy poziomu gospodarczego i jakości życia w opinii mieszkańców

Tabela 2

Największe sukcesy i porażki gospodarcze wybranych miast po 1989 r.  
w opinii mieszkańców

Miasto	Sukcesy			Porażki		
	Lp.	wyszczególnienie	% wskazań	Lp.	wyszczególnienie	% wskazań
Gdynia	1	rozwój miasta	21	1	upadek stoczni	39
	2	nie wiem	12	2	nie wiem	18
	3	drogi	8	3	brak	10
	4	rozwój infrastruktury	7	4	Lotnisko	7
	5	rozwój turystyki	6	5	Bezrobocie	6
	6	brak	5	6	upadek przedsiębiorstw państwowych	6
	7	nowe inwestycje	5	7	stan gospodarki morskiej	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie autorskich badań społecznych.

kulturalno-rozrywkową (74% wskazań), przemysłowo-usługową (42%) oraz rekreacyjno-turystyczną (39%), co pokrywa się w istotnym stopniu z kierunkami prowadzonej obecnie polityki miejskiej.

Nie bez znaczenia w kontekście zaufania do władz lokalnych pozostaje fakt, że prezydent Wojciech Szczurek, wykazuje wysoki poziom zakorzenienia i „gdynskości”, będąc rodowitym gdynianinem w trzecim pokoleniu. Nie jest związany z żadnym ugrupowaniem politycznym, co również podnosi poziom zaufania społecznego [por. Gendźwiłł 2010]. O pozycji prezydenta w świadomości społecznej najlepiej świadczy fakt, że on sam urósł do poziomu symbolu miasta, co ma już niebagatelne znaczenie (por. ryc. 2). Sam lider – pytany o źródła sukcesu i tzw. gdyński fenomen – wskazuje na obecność w mieście drobnych przedsiębiorców, którzy zazwyczaj są zakorzenieni i związani emocjonalnie z miastem i podkreśla zarazem konsekwencję w realizacji programów proprzedsiębiorczych, które zdywersyfikowały lokalną gospodarkę. Nie ma również wątpliwości, że miasto powinno kibicować liderom gospodarczym i ludziom sukcesu, którzy częstokroć wywodzą się z Gdyni i tu też inwestują, co tłumaczy obecnością gdyńskiego ducha patriotycznego i dobrego nastawienia oraz otwartości mieszkańców [Szmytkowska 2017].

## Podsumowanie

Poszukując odpowiedzi na pytanie o tak pozytywny odbiór Gdyni przez jego mieszkańców, nie sposób uciec od kwestii tożsamości lokalnej, identyfikacji z miastem oraz istotnego poziomu zakorzenienia i „gdynskości”. To jest pewna baza krytyczna, na której budowane są kolejne elementy miejskości, omówione powyżej. Cała

siła Gdyni wynika ze współistnienia oraz współzależności poszczególnych czynników, poczynając od skali miasta, jego portowego charakteru, atrakcyjności położenia w przestrzeni geograficznej, z wszelkimi jej walorami przyrodniczymi oraz antropogenicznymi, przez świadomie prowadzoną politykę, prowadzącą do zrównoważonego rozwoju miasta, który w przypadku Gdyni nie pozostaje pustym hasłem, na mieszkańcach z ich „gdynskimi” cechami: otwartością, zaradnością i „duchem patriotyzmu lokalnego” kończąc.

Poszukując swoistego fenomenu gdyńskości, można się odnieść do spostrzeżenia, że „współczesne miasto potrzebuje zarówno estetyki wyrosłej z korzeni kulturowych, jak i nowoczesnej stylistyki i symboliki oferującej nowe jakości tak formalne, jak i czysto estetyczne [Baranowski, Dymnicka 2007], które wydaje się idealnie pasować do Gdyni „tradycyjnie nowoczesnej”. Jak przekonuje Christopher Alexander, człowiek może być szczęśliwy tylko w miejscu, które ma szansę się zestarzeć, czyli tam, gdzie rozbudowuje się i dobudowuje, a nie niszczy i zastępuje stare nowym<sup>2</sup>. To zdaje się być kolejnym kluczem prowadzącym do rozwikłania zagadki: dlaczego Gdynia jest najlepszym miastem do życia.

## Literatura

- Baranowski A., Dymnicka M., 2007, *Tożsamość miejsca – między imitacją a interpretacją*, [w:] *Pomorskie wartości i tożsamości – dziś i jutro*, J. Szomburg (red.). Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk: 19-25.
- Bolay J. C., Rabinovich A., 2003, *Intermediate Cities in Latin America: Risk and Opportunities of Coherent Urban Development*. *Cities*, 21: 407-421.
- Czapiński J., Panek T. (red.), 2015, *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków*. *Contemporary Economics*, 9(4): 1-547.
- Ganao-Casas J., 2014, *Creativity beyond Big Metropolitan Areas: Challenges for Intermediate Cities in a Globalized Economy*, [w:] *Urban Transformations: Centres, Peripheries and Systems*, D. P. O’Donoghue (red.). Routledge, London and New York: 61-72.
- Gendźwił A., 2010, *Bezpartyjni prezydenci miast i ich znaczenie dla lokalnej polityki*. *Studia Regionalne i Lokalne*, 2(40): 99-120.
- Groeger L., 2011, *Współczesna zabudowa rezydencjonalna. Przykład Łodzi*, [w:] *Współczesne przemiany środowiska mieszkaniowego. Wybrane problemy*, J. Dzieciuchowicz (red.). Wyd. UŁ, Łódź: 83-98.
- Groeger L., 2012, *Próba typologii przestrzeni mieszkaniowej miast województwa łódzkiego*, [w:] *Kształtowanie przestrzeni mieszkaniowej miast*, J. Dzieciuchowicz, L. Groeger (red.). Wyd. UŁ, Łódź: 49-67.
- Jaroszewska-Brudnicka R., 2007, *Osiedle zamknięte – nowe zjawisko w przestrzeni mieszkaniowej Torunia*, *Czasopismo Techniczne*, 3A: 101-106

<sup>2</sup> Na podstawie artykułu prasowego pt.: *Gdynia jest najszczęśliwszym miastem w Polsce. Dlaczego?* [www.newsweek.pl; data pobrania: 28.09.2016 r.].

- Klaufus Ch., 2010, *Watching the City Grow: Remittances and Sprawl in Intermediate Central American Cities*. *Environment and Urbanization*, 22(1): 125-137.
- Kunzmann K. R., 2010, *Medium-Sized Towns, Strategic Planning and Creative Governance*, [w:] *Making Strategies in Spatial Planning. Knowledge and Values*, M. Cerreta, G. Concilio, V. Monno (red.). Springer, Springer Dordrecht Heidelberg,, London New York.
- Liszewski S., 1978, *Tereny miejskie. Podział i klasyfikacja*. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica*, ser. II, nr 15, Łódź.
- Marszał T., Stawasz D. (red.), 2006, *Przestrzeń rezydencjalna w miastach polskich*. Biuletyn KPZK PAN, z. 227, Warszawa.
- Mordwa S., 2003, *Percepcja miast Polski Środkowej*. Wyd. UŁ, Łódź.
- Porębski A., 2014, *Różnice w postrzeganiu przestrzeni domowej i zewnętrznej między osobami z rodzin wielodzietnych i rodzin z jedynakami*. *Pogranicze. Studia Społeczne*, 24: 151-165
- Szafrńska E., 2015, *Ewolucja statusu społecznego i pozycji wielkich osiedli mieszkaniowych w strukturze rezydencjalnej miast postsocjalistycznych. Wybrane przykłady*. *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Sociologica*, 52: 45-76.
- Szmytkowska K., 2016, *Kreowanie nowych przestrzeni publicznych w mieście współczesnym. Przykład Placu Grunwaldzkiego w Gdyni*. Katedra Geografii Ekonomicznej Uniwersytetu Gdańskiego (maszynopis).
- Szmytkowska M., 2004, *Tożsamość miejsc i ludzi: Gdynia i gdynianie*. *Zeszyty Gdyńskie*, 4: 41-53.
- Szmytkowska M., 2008, *Przestrzeń społeczna miasta w okresie transformacji. Przypadek Gdyni*. Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa.
- Szmytkowska M., 2017, *Kreacje współczesnego miasta. Uwarunkowania i trajektorie rozwojowe polskich miast średnich*. Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Tuan Y. F. 1987, *Przestrzeń i miejsce*. Warszawa.